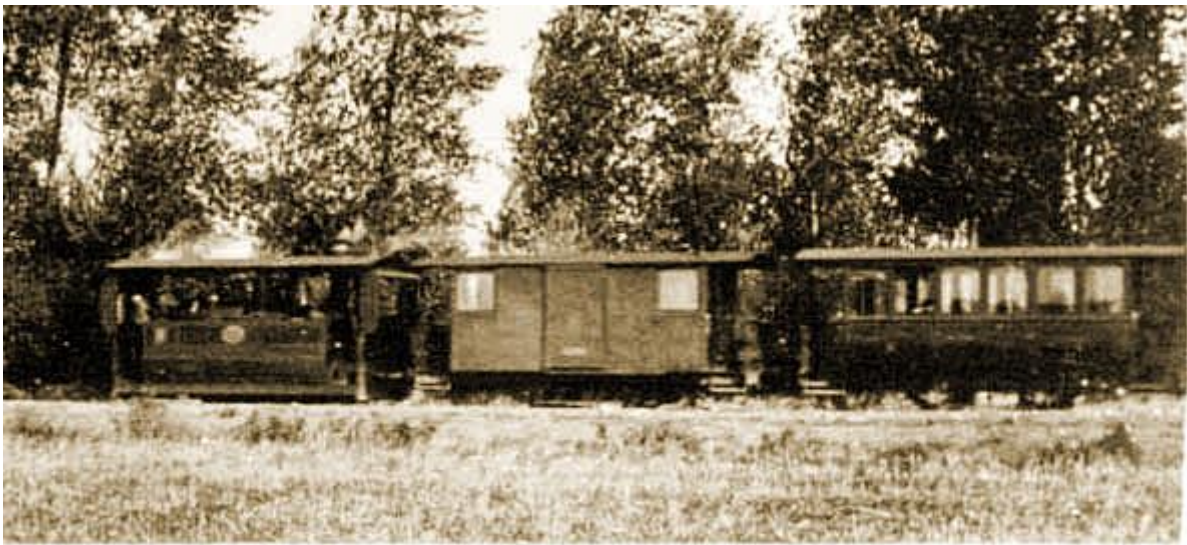

Het Fruitspoor_rapport_4

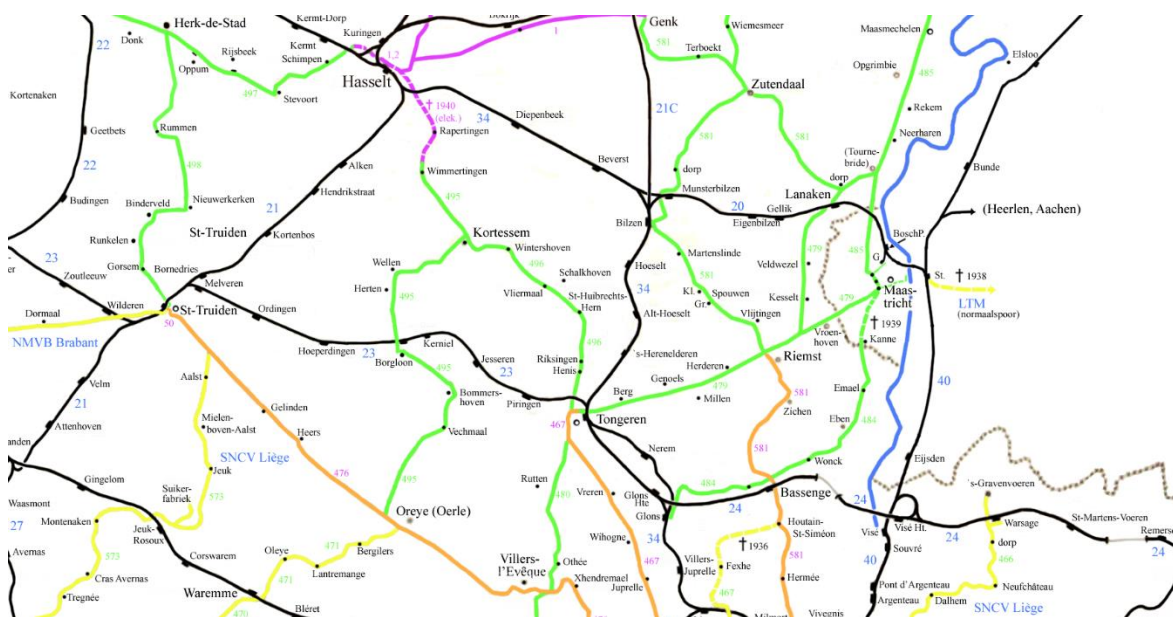
Wicinal Oreye - 1875

De suikertram Hasselt – Borgloon – Oreye

Dr. Robert Nouwen / versie 2020-08-24

Beknopte geschiedenis

In Haspengouw werden in het begin van de 20ste eeuw ook tramlijnen aangelegd. Terwijl het vervoer per auto of vrachtwagen tot aan de eerste wereldoorlog beperkt bleef zorgden de zogenaamde 'boerentrans' voor een bereikbaar platteland. Zij veroorzaakten een hele omwenteling in het leven van de dorpsmensen. Dat gold trouwens ook voor het Fruitspoor. Boeren hadden gemakkelijker toegang tot de markten of de fabrieken en kinderen konden gemakkelijker naar school in de stad. Maar bovendien zorgden trein en tram ook voor een grotere bereikbaarheid van het Luikse industriegebied vanuit Haspengouw. Onder meer vanuit Kerniel trokken talrijke pendelaars naar de mijnen in het Luikse.ⁱ De boerentrans stonden niet alleen in voor het personenvervoer. Ook goederen werden per tram vervoerd.

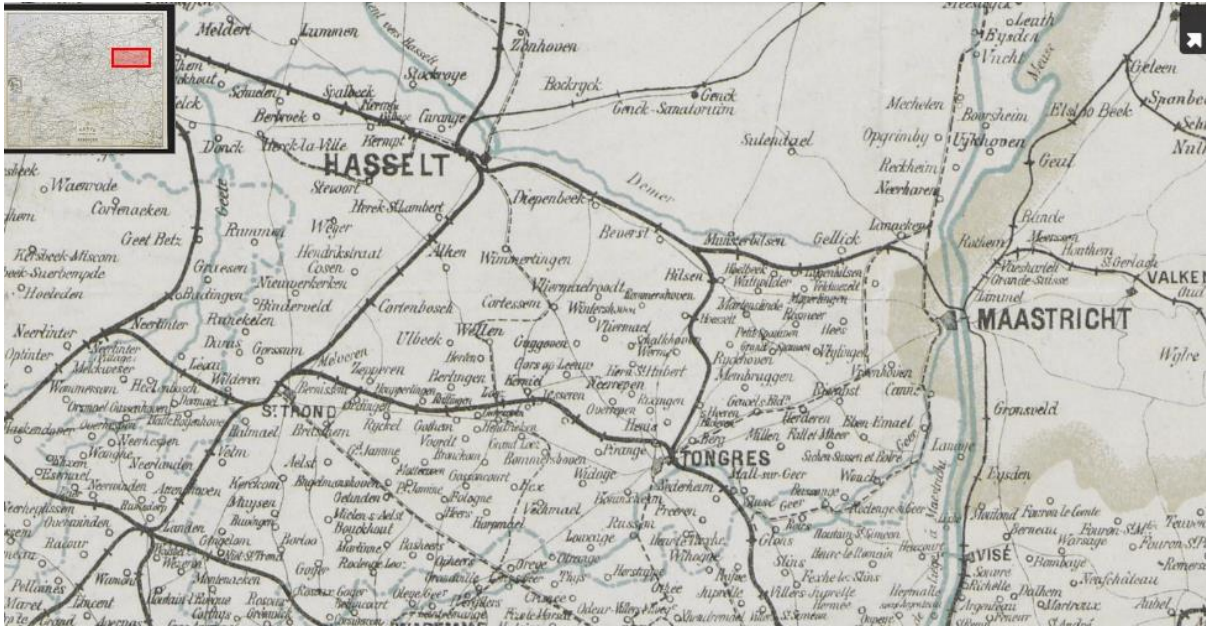
Eén van de tramlijnen in Limburg is de tramlijn 495 Hasselt-Borgloon-Oerle (Oreye) die in 1899-1900 werd aangelegd en aan de regio een stevige bijkomende impuls gaf. Deze tramlijn liep via de plattelandsgemeenten Wimmertingen, Kortessem, Wellen, Borgloon, Bommershoven en Heks-Vechmaal en stopte ook langs de velden waar de boeren hun opbrengsten konden laden.ⁱⁱ Omdat via deze lijn veel suikerbieten naar de suikerraffinaderij van Oerle werden vervoerd en de suiker voor distributie werd afgevoerd, werd de lijn in de volksmond de suikertram of bietentram genoemd.

In functie van deze tramlijn werd in Borgloon een overladingsstation gebouwd, waar de goederen konden worden overgeladen van tram op trein en omgekeerd. Bovendien werd de lijn doorgetrokken tot aan de stroopfabrieken van Wijnants-Groenendaals en Meeckers-Poncelet om de aan- en afvoer te vergemakkelijken. De bietentram passeerde ook bij de stroopfabriek Lowette in Bommershoven.ⁱⁱⁱ Onder impuls van de kasteelheer van Heks werd kort na de opening van de tramlijn, die vanaf het Monnikenhof zuidelijk langs het kasteelpark liep, een tramstation gebouwd. Het tramstation werd ingeplant waar de tramsporen de Heksiaan dwarsten en is nu als woning in gebruik.^{iv} Het tramstation was meer dan een publiek gebouw. De kasteelheer beschikte er immers over een afzonderlijke wachtkamer. De tramhalte is bovendien ingeplant aan de rand van het kasteeldomein en niet in

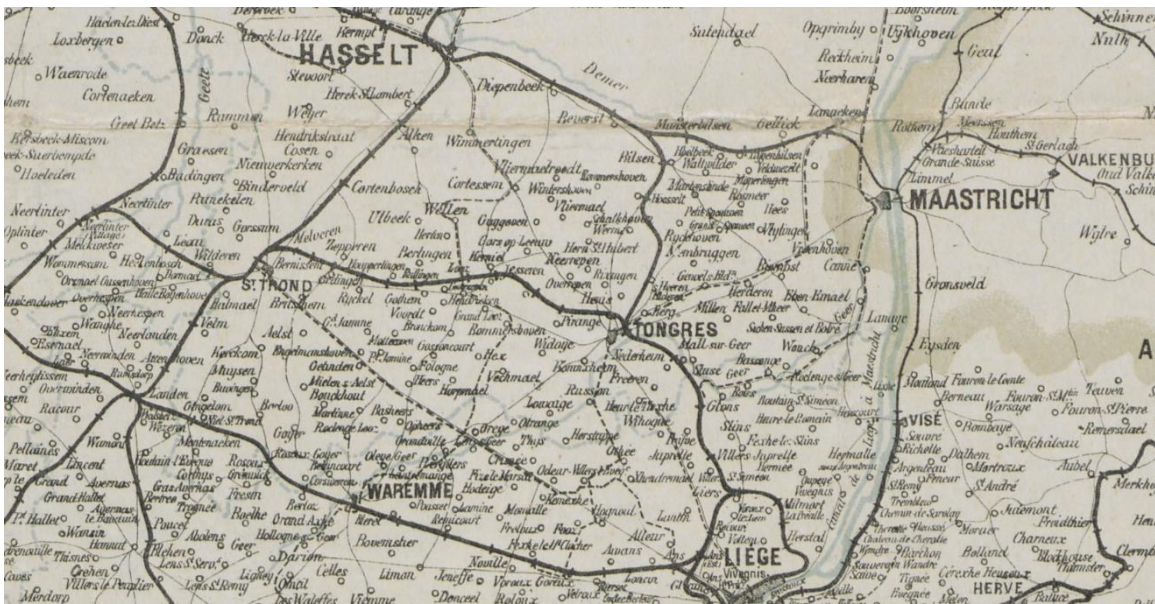
R. Nouwen, De suikertram

nabijheid van het dorp. Het zegt veel over de sociale structuren en machtsverhoudingen van het begin van de 20ste eeuw.

In Kortesseem splitste deze tramlijn zich richting Tongeren. Deze tramlijn 496 liep via Wintershoven, Vliermaal, Schalkhoven, Sint-Huibrechts-Hern, Riksing en Henis. Vanuit Tongeren liep de lijn verder in de richting van Ruggen en Othee. De tramlijn Hasselt-Borgloon-Oerle bleef tot in 1956 in gebruik. Van deze tramlijn bleven nog verschillende relictten in het landschap bewaard, onder meer als dijk of insnijding.

Carte des chemins de fer de la Belgique, - 1901 - Ministère des Chemins de fer, WBS CP IV 4498 - XIII B Belg. gén.

Carte des chemins de fer de la Belgique, - 1902 - Ministère des Chemins de fer, WBS CP IV 4432 - XIII B Belg. gén.

Erfgoedrelicten

Object **Suikertram trambeding**

Adres diverse

Wettelijke bescherming

- is vastgesteld als landschapsatlasrelict Trambeding lijn Borgloon-Oreye. Deze vaststelling is geldig sinds 23-12-2016.
- is deel van de bescherming als monument Tramstation Heers en spoorbedding. Deze bescherming is geldig sinds 13-07-2005.

Beschrijving In het landschap zijn nog verschillende relicten van deze spoorlijn, onder andere als dijk of insnijding, en op veel plaatsen is de spoorlijn nog in gebruik als voetpad of perceelsscheiding.

Toestand

Referenties

- <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/300386>
-

Foto's

Trambeding
Borgloon-Oreye,
(landweg) Heks

Trambeding
Borgloon-Oreye
(perceelsscheiding),
Heks

Trace spoorweg
Borgloon-Oreya,
(perceelsscheiding)
Bommershoven

Object **Heers tramstation en spoorwegbedding**

Adres Hekslaan 50
Heers

Wettelijke bescherming

- is aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed Tramstation Heers. Deze vaststelling is geldig sinds 01-02-2018
- is deel van de aanduiding als beschermd monument Tramstation Heers en spoorbedding Deze bescherming is geldig sinds 13-07-2005

Beschrijving In het landschap zijn nog verschillende relictten van deze spoorlijn, onder andere als dijk of insnijding, en op veel plaatsen is de spoorlijn nog in gebruik als voetpad of perceelscheiding.

Toestand Datering: 1900

Het tramstation werd kort na de opening van de tramlijn Borgloon - Oreye (1900) opgetrokken onder impuls van de kasteelheer van Heks. De tramlijn liep vanaf het Monnikenhof ten zuiden langsheen het kasteelpark. Het tramstation werd ingeplant waar de tramsporen de Hekslaan doorkruisten. Na afschaffing van de lijn in 1956 bleef de trambedding bewaard tot een eind ten zuiden van de Hekslaan. Het tramstation is als woning in gebruik.

De trambedding bleef grotendeels intact bewaard tussen het Monnikenhof en de tramhalte, op een stukje na, dat werd opgeofferd voor de aanleg van een nieuw kerkhof. Het verlengstuk van de bedding ten zuiden van de Hekslaan bleef slechts bewaard als een doodlopende weg te midden van omhaagde boomgaardpercelen. Het geheel is een belangrijke getuigenis van de wijze waarop in de late 19de eeuw Haspengouwse dorpen moderniseerden. (Vgl. in dit kader met Jesseren en stroopfabriek)

Referenties - <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/3867>

Foto's

Bibliografie

- CAIMO K., 2013: *Loonse Stroop. Stroopfabricage in Borgloon van 1800 tot nu* (Het Virtuele Land. Erfgoed van landbouw, voeding en landelijk leven), https://www.hetvirtueleland.be/exhibits/show/loonse_stroop/stroop_ambacht/fruitspoor (geraadpleegd op 23-07-2019).
- CEUNEN N., 2011: *'Het landschap vertelt... Sporen van twee eeuwen wonen en werken in het Haspengouwse landschap 1800-2011'*, Leuven, 2011.
- NEYENS J., 1972: *de buurtspoorwegen in de provincie Limburg 1885-1961*, Van In, Lier (bibliotheek PCCE)
- https://nl.wikipedia.org/wiki/Buurtspoorwegen_van_de_provincie_Limburg
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Trambeding lijn Borgloon-Oreye [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/300386> (Geraadpleegd op 24-08-2020)

ⁱ Ceunen 2011, p. 86-87.

ⁱⁱ Ceunen 2011, p. 81.

ⁱⁱⁱ Ceunen 2011, fasc. Borgloon, 5.

^{iv} Caimo 2013; Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Tramstation Heers [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/32083> (geraadpleegd op 8 maart 2019).